

1947. évi a legsötétebb külváros

Ejeli látogatás a zsebtolvajok és vetköztetők tanyáján

A nagyvárosnak mélysége és magassága van. Fénye és sötétsége. Furcsa dzsungelvilágban éles elmentétek külföldnek el, amelyektől a figyelő szem előtt kibontakozik és megformálódik egy-egy pillanatra az élet minden változata. A háború iszonyú pusztítást okozott a tömegek erkölcsi állapotában is. Fővárosunkat az ostrom borzalmi után előtűnt az alvilág csatornavize s a faszta züllesztése utóhatásait ma is érezzük még, amikor a megromlott közbiztonságra panaszkodunk.

Budapest mélységeibe szállottunk le, hogy beszéljünk olvasóinknak arról, mit láttunk. Abba a városrészbe látogattunk el, ahol a nagy pályaudvar mögött hirtelen elsötétülnek az utcái lámpák, s az emberekkel nyüzsgelő tér látványát váratlanul a kihalt zúgok homálva váltja fel. A haidani Száz Ház utcájának kövei visszhangot vernek a cipősarok kopogására. A kapualjakban néhány gyufa gyullad egy pillanatra. Sehol egy ember. Csupán messzebb, a sarki lámpa alatt álldogál néhány zvarna külsejű nő.

Az egyik lelet előttük, a másik lelet málázik

Baloldalt gyöngy fény világol egy üvegajtó mögött. Kifőzés. Ahogy belépünk, megszűnik a sötétség és a magány, a kicsi helyiség zsúfolva van emberekkel. Egyszeren asztal áll a szoba közepén, akörül csoportosulnak a furcsa emberfigurák. Kártyáznak. Makkó folyik, tízes és száz bankók hevernek a játékosok előtt. Minden törzsvendég itt van, akit nem vitt el a tegnapi esti razzia.

Nagy zűr volt — magyarázza a kifőzés tulajdonosnője —, az utca felől elvitték. Sorbaállították őket, még a fízi is bekerült a „balhéba”. Pedig mondtam neki, hogy ne ordítson, hanem tűnjék el az utcából. A vendégsereg kedélyesen nevet. Ahogy jobban szemügyre veszem őket, éles elmentéket fedezek fel állásukban. Egy fiatal barnaképu fiók rongyokban di-

derog, egy másik középkorú bajszos ember munkásruhában cigarettázik, de látok elegáns, fekete télikabátos, fehérsálás, duplatalpas cipőjű ficsurt is közöttük. A külsőségek nem számítanak, egy „galéria” tagjai mindannyian.

Itt nem lopnak!

Csomagom leteszem az asztalra, de aztán újra hónom alá fogom. A kövér asszony elneveti magát.

— Ne féljen az úr, leteheti nyugodtan, **Itt nem lopnak.** A bicikli is kint áll éjfélig az ajtó előtt, nem viszi el senki. Ha máshonnan vetődik ide valaki és eljár a keze, azt is leintik az idevalósiak. Ha meg **vetköztetni** akar valaki éjjel után, azt megverik. Lopni, csalni mindenki máshova jár, leginkább a Telekire, meg a Garai-terre, vetköztetni meg a Ligetbe.

A késéértékü megnyugtatóan után az ágybér után érdeklődöm. A jelenlévők nagy része ágyraíró.

— Az ágybér 10 forintnál kezdődik egy hétre — mondják. — Ebben az utcában minden házban lehet ágyat kapni. Kevés most a bérlő. Csak a „Kangó penzsjó”-ban van túlzúfoltság. De ott akárki megszállhat. Egy éjszakáért öt forintot kér a cigányasszony, nagyon kihasználja a lakókat.

Tűzkövesek és melósek

Egy barnakabátos, 30—35 éves borostásarcú ember a tűzkórusítás viszontagságait ismerteti. Kissé fitymálva beszél a „szakmaról”.

— Manapság **akárki lehet tűzköves.** Ellenőrzés alig van, áru jön bőven, nem kunszt máma ez az üzlet. De éppen ez a baj. Ha nagyobb volna az ellenőrzés nem lenne akkora a konkurrencia. Az utcán csak úgy nyüzsgöngnek a suhanokok, s mind tűzkövet megpatentgyújtót kínálnak. Azért nem panaszkodom, napi 30—40 forintot meg lehet keresni. Huszonkét forintért vesszük százát és hármat adunk egy forintért.

Megkérdezem, hogy tanult-e valamilyen mesterséget. Kártyos volt azelőtt, de most munkánélkül van. Altkában egyiknek sincs semmiféle foglalkozása.

— Nem érdemes azért a heti hatvan-hetven forintért melózni — magyarázza. — Különbö Boxi dolgozik — mutat egy háttérben álló fiatalemberre. — **Nem köznéki való.** Melós a telefongyárban.

Izen, Bozi dolgozik, s ez meg is látszik egész magatartásán. Kopott, de egyébként rendes ruhája van, az arca és a tekintete nyugodtabb, mint a többieké. Heti 160 forintért heti 72 órát dolgozik, meghozza éjszaka, este fél héttől reggel fél hétig. Ma szabadnapos. Váratlanul kivágódik az ajtó, s egy cigányképu su-

Sose ment ilyen jól a vagányoknak

Egy borzashajú, középkorú nő, aki a tulajdonosnőn kívül egyetlen nőtagja a kompaniának, elmélázva megjegyzi:

— Jó dolgok van, a fene essen belétek. — Aztán hozam fordulva magyarázza: — **Higgye el, sose ment ilyen jól ezeknek a vagányoknak.** Ha nincs pénzüik, kimennek az utcára, lopnak vagy eladnak néhány követ, s megélenek holnapig. Ha nagyon sóherék, akkor az asszony **hittelbe** ad nekik lövest.

A vélemények megoszlanak. Néhányan azt bizonygatják, hogy mégis csak jobb volt a háború előtt. A nyilasidőben pedig vitathatatlanul a legjobb volt. Különbö a legnagyobb kárriert **Csibi**, a fekete-kabátos, fehérsálás ficsúr esnáta közöttük. Nyilas volt, de a felszabadulás után rendőr lett és rövid idő alatt **ahadnagvált** vitte.

— **Nagyon mohó volt** — meséli róhozve —, **eljárt a keze és elcsapták.**

Most itt ül és ünfeledten

„Szakember” beszél a vetköztetésről

Néhány óvatos szóval a vetköztetésekre terelem a beszéd sorát. Elkomorulnak.

— **Mindenről nem fecsegünk magának** — veti oda

hanc száguld be rajta. Ötvenyán karomkodik.

— **Majdnem lebuktam** — libegi. — Ordítani kezdett a nő és összefutottak a palák.

Kiderül, hogy kizárólag lopott valakitől. Jelenlétem némi zavart okoz, de megnyugtatóan a cigányt, hogy — nem vagyok **vamzer**, azaz besugó. A táská fölé hajolnak. A zsákmány szegényes. Mindössze **20 forint**. Azonkívül egy zsebkendő, egy püderkompakt, néhány más női apróság és rengeteg levél.

— **Szerelmesleveleket** kapott az öreg nő — röhög a táská fölé a cigány, akit a többiek Satyónak neveznek.

Satyó rendkívül ügyes zsebtolvai, szaknyelven „zsebes”. Mint mondták, még egyszer sem bukott le, pedig valóságos réme a környéknek. Anja egy közeli kocsmában cigányprimás. Az is elcsusza a kercesét állandóan, s nem törődik siherder fiával.

makaózik.

— **Kitoltak velem** — motyogja — B-listára tettem.

Ez ugyan nem egyszerű B-lista volt, de így mindenesetre jobb színezete van a dolognak.

Fölvetem a kérdést, mi lesz egyszer, ha kiöregszene ebből a dicstelen életből.

A barnakabátos tűzköves az öklét rázza.

— **Azt hiszi, törődöm én az öregséggel?** Vegye tudomásul, hogy füttyölök rá. Ez a téma nem érdekelt.

Most érzem, hogy mérge mögött félelem van. Bizonytalan jövődjével úgy akar leszámolni, hogy nem gondol rá. Gyáva életfilozófia. Ezek az emberek az élet permén tengődnek és elesettséjükre szeretnének büszké lenni. Nincs is más fegyverük, amivel harcoljanak, csak ez az álbüszkeség, a társadalommal való értelmetlen szembeállás, miről azt akarják elhitetni velem, hogy öntudatos elhatározásból fakad.

csak merőn bámult rám, mégis elejt néhány szót. Beszéd közben sem veszi le rólam a szemét, valósággal hipnotizál.

— **A vetköztetés nagy rizikó és bizonytalan üzlet** — mondja megfontoltan —, nem lehet kiszámítani, hogy mi van a „pali” zsebében, s a sötétben nehéz megállapítani, hogy mit ér a ruhája. A gazdagok autójá járnak, azokat nehéz elkapni. A szegény ember holmijaért alig ad 30—60 forintot az ócskás. Esetleg ellenkezik az „alany”, ütni kell, aztán könnyen kötél lesz a végén. A többiek csak hümmögnek. Látom, hogy megelégtették a beszélgetést. En is Udvariasan elbúcsúzom, megköszönöm a felvilágosítást, s fellelékzem, amikor kilépek az ajtón.

Penzió a fakanálhoz

Atballagok a cigányasszony „penziójába”. A sötét kapu alatt meredek lépcső következik. Odafönt Gorkij-kép fogad. A ráncosarcú cigányasszony egy fülkében kuporog, s csak hosszú fakanálal nyújtja ki az apró ablakon. Meghökkenő fordulat.

— **Tegye rá** — mondja a vénség unottan.

Valahogyan rácszmélek, hogy miről van szó. S a kanálra ejtek néhány forintot. Azonnal behúzza, s megszámlolja a pénzt. Bólint, s most már beléphetek a penzió termébe. Jogom van kiválasztani a legmegfelelőbb szalmazsákokat. Nem élek ezzel a lehetőséggel, s csupán körülnézek. A nyomorúság és a szenny maximuma az, amit látok. Fekvő emberek, rongyokba, sőt **ujdópapírba** burkolózza. Nyögnek s vacog a foguk. Nyomorúságos álmok gyötörhetik őket, s testük olykor megvonaaglik.

Nézni sem lehet sokát. Sarkonfordulok és sietek kifelé. Az öregasszony, amikor meglát, hadonászik a fakanállal, beszél valamit, de már nem hallok.

Kivilágított főútvonalon járok, amikor még mindig a morgó fakanál képe vibrál a szemem előtt...

Vigh József